

до структурування економічної безпеки регіону доцільною є уніфікація зазначених поглядів і унормування даного питання через фіксацію компонентів регіональної безпеки у нормативних документах за аналогією із структурою економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Бондаревська О. М. Економічна безпека регіонів у системі економічної безпеки держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 24 (2). С. 54-57.
2. Гарькава В. Ф. Економічна безпека регіонів України. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 37-49.
3. Криленко В. І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1779>
4. Овчаренко О. В. Аналіз наявних підходів до оцінки економічної безпеки регіону. *Наука, технології, інновації*. 2021. № 3. С. 20-29.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

ПАНЧЕНКО В.Г.,
доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ ЯК ВИКЛИК МІЖНАРОДНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

Нові тенденції геополітичного розвитку свідчать про посилення напруженості між США та КНР. Очевидною стає регіоналізація міжнародної політики з ознаками двополярності, коли союзники кожної зі сторін притягуються доцентровими силами ядер- полюсів, навколо яких формуються військово-політичні блоки [1]. За цих умов міжнародні економічні відносини набувають ознак вторинності, а економічні інтереси країн та об'єднань, на відміну від періоду розширення глобалізації, перестають бути детермінуючими при виборі ринків та країн-партнерів. Дуальність симбіозу «міжнародні відносини-міжнародні економічні відносини» проявлена у офіційних документах: з одного боку, КНР є основним торговельним партнером США [2], з іншого боку, КНР розвиває свій військовий потенціал, що створює виклики для США, які прагнуть до конструктивних, орієнтованих на результат відносин з КНР, працюють над досягненням конкретного прогресу в реалізації

американських інтересів, включаючи забезпечення підтримки КНР у здійсненні максимального тиску на Північну Корею з метою припинення її ядерної програми, але при цьому вживають заходи для скорочення дефіциту торгового балансу [3]. США також прагнуть прогресу в питаннях, що викликають розбіжності – територіальні претензії КНР в Південно-Китайському морі та зневажання правами людини і релігійної свободи. На додаток до регулярних дискусій між американськими та китайськими високопосадовцями, для досягнення своїх цілей США використовують низку обмінів, діалогів та міжлюдських зв'язків.

В той же час військово-політичні офіційні органи не містять такої стримано-оптимістичної риторики. Оскільки у західному світі США є країною з найбільш комплексним підходом до безпеки, найбільшими витратами на оборону, розгалуженою системою стратегічних інститутів і ефективними взаємозв'язками між бізнесом і державою, те що стверджується у військовій доктрині США, є показовим. У Стратегії національної оборони США [4] зазначено, що у процесі розвитку економічної глобалізації і економічної співпраці США було втрачено геополітичні орієнтири, в результаті чого на світовій геоekonomічній і геополітичній мапі КНР постала найбільш значущим і системним викликом. Тому серед пріоритетів Стратегії визначено: захист США, враховуючи зростаючу загрозу з боку КНР; стримування стратегічних нападів на США, союзників та партнерів; стримування агресії, готовність переважати в конфлікті; створення оборонної екосистеми. Після початку російсько-української війни і розгортання нестабільності на Близькому Сході для США існує необхідність діяти на кількох геополітичних напрямках, при цьому підготовка до протистояння з КНР шляхом її військового і економічного стримування постає в числі пріоритетних напрямків.

З боку КНР теж зазначається, що «КНР прагне великого відродження китайської нації до 2049 року – 100-річчя з дня заснування Китайської Народної Республіки, коли вона стане сильною, демократичною, цивілізованою, гармонійною і сучасною соціалістичною країною» [5]. І США, і КНР наголошують на необхідності перебудови економіки на збільшення випуску військової продукції згідно з потребами, причому в то час як КНР проголошує все більшу необхідність економічної глобалізації, США намагаються здійснювати політику декаплінгу – відокремлення економіки США від економіки КНР, яка передбачає радикальне відокремлення і деріскінг – обмеження ризиків, уникаючи при цьому повного розриву зв'язків.

Економічна політика США, серед іншого, передбачає обмеження передачі передових технологій КНР, що яскраво ілюструється на прикладі ринку мікрочіпів [6]. Така політика не є принципово новою в економічній історії: ще у 1980-х роках, коли Японія сприяла розвитку японських технологічних гігантів (Hitachi, Toshiba, NEC і Fujitsu) завдяки значній державній підтримці та масштабним інвестиціям у наукові дослідження і розробки, у відповідь уряд США успішно застосував стратегію «ворог мого ворога – мій друг» і підтримав зростання південнокорейської індустрії мікросхем за допомогою торговельних

заходів (обмеживши доступ Японії до американського ринку) та передачі технологій корейським фірмам (через спільні підприємства та ліцензування). В результаті Південна Корея стала потужним конкурентом Японії, а Тайвань, якому теж передавались технології, і країни ЄС стали партнерами США і учасниками спільних ланцюгів вартості, залишаючись при цьому союзниками у військово-політичній сфері. Принципово новим для США на сьогодні є масштаб китайської економіки, починаючи з 10-кратного перевищення Японії за показниками кількості населення, темпів розвитку, а також принципово іншими підходами КНР до регулювання інвестицій, фінансового сектора, передачі та захисту технологій, що становить загрозу інтересам США.

Міжнародні економічні відносини КНР базуються багато в чому на китайській ініціативі «Пояс і шлях» (Belt and Road Initiative, BRI). Почавши цей масштабний проєкт як інфраструктурний [7], КНР перейшла до реалізації економічної політики «дипломатії воїнів-вовків» [8, с. 254], коли в геополітичну стратегію було вплетено геоекономічну складову: обмеження імпорту, субсидування експорту, фінансування технологічних проєктів, підтримка освіти, розвиток інфраструктури почали успішно використовуватись для отримання військових переваг.

США та їхні союзники постали перед викликами з боку Китаю: залежність від ланцюжка постачань, неконкурентність економічної політики в контексті незаконної передачі прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, інвестиції, які потрібно було здійснювати на десятиліття раніше, і як наслідок – втрата провідних позицій у певних сегментах озброєнь і в космосі.

США і країни G7 домовилися про реалізацію альтернативного інфраструктурного проєкту Build Back Better World, B3W («Відновимо світ у його кращому вигляді») на безпрецедентно високу суму – \$ 40 трлн. І хоча оголошено про привабливі принципи розвитку (цінності (проєкт дасть кращі результати для країн-отримувачів і світової спільноти загалом); якісне управління та суворі стандарти (особливо щодо боротьби зі зміною клімату, відновлення місцевої економіки, зростання зайнятості на інклюзивній основі); нешкідливість для клімату; розвиток інфраструктури у партнерстві з тими, кому вона вигідна, з ким довше прослужить і більше вплине на розвиток; мобілізація приватного капіталу для фінансування розвитку; підвищення впливу міжнародних фінансових інститутів у дотриманні стандартів планування і реалізації проєктів), ініціатива спрямована також на стримування економічного і технологічного зростання КНР [9]. Хоча B3W передбачає залучати до співпраці країни за принципом френдшорингу, очевидним стає співіснування двох глобальних ініціатив, що відповідатиме більше військово-політичному, аніж економічним інтересам країн-учасниць.

Окреслене свідчить, що як двом країнам-лідерам геополітичного змагання – КНР та США, так і країнам, що входять чи входитимуть надалі до сфери їх впливу, необхідно перебудовувати свою зовнішню та внутрішню економічну політику у відповідності до того, яким чином їхні національні геополітичні можливості відповідають геополітичним інтересам лідерів глобальних

перегонів, а також із врахуванням доступних способів пом'якшити вплив неекономічних геополітичних рішень на соціально-економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Поляризація й нерівномірність економічного розвитку як домінуюча ознака сучасного етапу глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4 (лютий). С. 7–12.
2. U.S.-China Relations. URL: <https://www.state.gov/countries-areas/china/> (дата звернення 12.11.2023)
3. The Long Game China's Grand Strategy to Displace American Order. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/from-the-bookshelf-the-long-game-chinas-grand-strategy-to-displace-american-order/>
4. Department of Defense Releases its 2022 Strategic Reviews – National Defense Strategy, Nuclear Posture Review, and Missile Defense Review. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3201683/department-of-defense-releases-its-2022-strategic-reviews-national-defense-stra/> (дата звернення: 12.11.2023)
5. Military and Security Developments. Involving the People's Republic of China. A Report to Congress Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2000, as amended. URL: <https://media.defense.gov/2023/Oct/19/2003323409/-1/-1/1/2023-MILITARY-AND-SECURITY-DEVELOPMENTS-INVOLVING-THE-PEOPLES-REPUBLIC-OF-CHINA.PDF>
6. Chip War: The Fight for the World's Most Critical Technology: Chris Miller, Simon & Schuster, 2022, book review URL: https://www.researchgate.net/publication/374490842_Chip_War_The_Fight_for_the_World's_Most_Critical_Technology_Chris_Miller_Simon_Schuster_2022_464_pp_ISBN_978-1982172008
7. Ramay S. A. G7 \$40 Trillion Infrastructure Investment for What: Development or Rivalry? 2021. URL: <http://www.cnfocus.com/g7-40-trillion-infrastructureinvestment-for-what/>
8. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ : Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
9. Резнікова Н. В., Панченко В. Г., Іващенко О. А. Інфраструктурні проекти в центрі глобального суперництва КНР і США: інституційні важелі вирішення проблем сталого економічного розвитку. *Економіка і організація управління*. 2021. № 4(44). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11166>